

Transzatlanti Kereskedelmi és Beruházási Partnerség (TTIP) *Áttekintés*

2015. június 15.

MAGYAR NEMZETI BANK

Készítette:

Látta:

Jóváhagyta:

Vezetői összefoglaló

A válság után kialakult helyzet és a feltörekvő országok jelentette kihívások hatására az Egyesült Államok és az Európai Unió 2013-ban elhatározták, hogy elmélyítik gazdasági kapcsolataikat. A kialakított tervezet nem egyedülálló, mind az EU mind az USA egymástól függetlenül folyamatosan tárgyal a világ számos országával, hogy kidolgozzanak szabadkereskedelmi egyezményeket. Ami azonban ezt az együttműködést különlegessé teszi az az, hogy két vezető gazdasági hatalom között köttetik, valamint túl fogja lépni a hagyományos szabadkereskedelmi egyezmények kereteit. Az együttműködés nem titkolt célja, hogy egy új keretrendszert alakítson ki a világkereskedelemben, mely akár a jövőben meghatározója lehet a világkereskedelemnek.

A tárgyalások 2013-óta már a kilencedik körben zajlanak, idén nyáron kerül sor a tízedik fordulóra. Ugyanakkor a vitás pontokat a döntéshozók szándékosan a tárgyalássorozat végére hagyták. A kihívást jelentő pontok közül egyértelműen kiemelkedik a beruházásvédelmi vitarendezési eljárás, melyet az amerikaiak a szerződéskötés elengedhetetlen feltételének tekintenek. Kérdéses, hogy amerikai részről belefér-e még ebbe az elnöki ciklusba, ugyanis 2016 novemberében elnökválasztások lesznek Amerikában. Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy úgy tűnik, az USA számára prioritást élvez a Csendes-óceáni Partnerség projektje (TPP) és valószínű, hogy inkább azt a projektet vinné végig Obama elnöksége alatt.

A projekt nagyságrendjéből adódóan természetesen sok elemzés jelent meg a témában. A vélemények rendkívül széles spektrumban mozognak, ugyanis amíg nem állnak rendelkezésre információk a konkrét döntésekről, addig szinte lehetetlen megbecsülni a hatásokat. Amiben az elemzések egyetértenek, hogy a hatásokat csak tíz év múltán lehet igazán mérni.

Jelen elemzés nagymértékben támaszkodik Braun Gábor-Pikó Tibor: A transzatlanti szabadkereskedelmi tárgyalások nemzetközi háttere című munkájára. Azonban elemzésük nem tér ki a Magyarországot érő hatásokra, valamint nem foglalkozik a kritikákkal. Jelen elemzés mindkét témakörrel kiemelten foglalkozik.

I. Bevezetés

A tervezett Transzatlanti Kereskedelmi és Beruházási Partnerség (Transatlantic Trade and Investment Partnership - TTIP) a legnagyobb kereskedelem-liberalizálási terv a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) 1995-ös alapítása óta. Először fordul elő, hogy két nagy gazdasági pólus nemcsak klasszikus kereskedelmi akadálylebontást céloz meg, hanem szabályozási együttműködést is kialakít.

A tervezet nem tekinthető újnak, már két évvel a WTO alapítása után, 1997-ben születtek tervek, hogy létrehozzanak egy multilaterális befektetési megállapodást. Akkoriban azonban a társadalom és a politikai elit még nem állt készen egy ilyen nagyságrendű gazdaságintegrációs projektre.¹ A tervek között érdemes megemlíteni még a WTO dohai tárgyalását is, melynek célja egy világszintű kereskedelem liberalizáció lett volna, de a tárgyalások nem vezettek eredményre. Tizennégy év alatt csupán mérsékelt előrelépés történt a kereskedelmi akadályok lebontásában, elsősorban a fejlett és a feltörekvő országok közötti érdekellentétek miatt.²

II. A TTIP szükségessége³

A globalizáció és a technológiai fejlődés következtében a világgazdaságban új kihívások jelentek meg. Ezek hatására, valamint a válság után átrendeződött erőviszonyok nyomán új folyamatok indultak el a világgazdaságban. A különböző mélységű és kiterjedésű regionális gazdasági integrációk (pl. ASEAN, Eurázsiai Gazdasági Unió) száma látványos emelkedésnek indult. A feltörekvő országok növekvő gazdasági térnyerése miatt a fejlett államok a fokozódó verseny helyett inkább az egymás közötti együttműködést, a koordinált fellépést

¹ Baranyai, 2008

² Braun-Pikó, 2015

³ Braun-Pikó, 2015

és a partnerség erősítését helyezik előtérbe. Egyre jellemzőbb, hogy a fejlett, egymással szoros gazdasági viszonyt ápoló országok tovább mélyítik a kapcsolataikat.

Ugyanakkor megfigyelhető, hogy az USA és az EU világgazdasági súlyának alakulása fokozatosan csökken: míg 2000-ben a világ GDP-jének 57%-át, addig 2013-ban már csupán 46%-át adták. A nemzetközi kereskedelmi súlyuk ugyanezen időszak alatt 40%-ról 30%-ra csökkent. A két fél között az áruk és szolgáltatások napi kereskedelmi forgalma mintegy 2,1 milliárd euro, az EU éves nettó exportja az USA irányába pedig 100 milliárd euro körüli. A TTIP elősegítheti a versenyképességük növelését, javíthatja a két szerződő fél világgazdasági pozícióját – főképp az egyre nagyobb mértékben előretörő Kínával szemben. Mind az USA, mind az EU érdekelt abban, hogy tartsa a versenyt Kínával, aki aktív résztvevője a Regionális Átfogó Gazdasági Partnerségnek (Regional Comprehensive Economic Partnership – RCEP) valamint az Ázsia–Csendes-óceáni Szabadkereskedelmi Térség (Free Trade Area of the Asia-Pacific – FTAAP) kezdeményezésben is fontos szerepet játszik. Ugyanakkor azt is érdemes megjegyezni, hogy az Unió tárgyalásokat folytat egyebek között még Kanadával, Japánnal, Kínával, valamint az ASEAN-országokkal is.⁴

III. A TTIP tárgyalások⁵

A TTIP meglehetősen sajátos abból a szempontból, hogy a világ két igen fejlett, hasonló gazdasági súlyú, vezető gazdasági hatalma tárgyal egymással. Ilyen körülmények között csakis olyan megállapodás lehet hosszútávon fenntartható, amely kölcsönös előnyöket és partneri viszonyt jelent, azaz a megállapodással egyik fél sem kerül alárendelt helyzetbe.

A 2011. novemberi csúcstalálkozójukon az Európai Unió és az Egyesült Államok vezetői felkérték a Transzatlanti Gazdasági Tanácsot (Transatlantic Economic Council - TEC)⁶, hogy állítson fel egy magas szintű munkacsoportot, melynek azt a szerepet szánták, hogy előkészítse és megalapozza a Transzatlanti Kereskedelmi és Beruházási Partnerségről szóló tárgyalásokat.

A munkacsoport azt javasolta, hogy az egyezmény terjedjen ki az alábbi területekre is:

- **a kétoldalú piacnyitásra:** áruk, szolgáltatások akadálymentes áramlása, vámok eltörlése, beruházások magas szintű liberalizálása és védelme, közbeszerzésekhez való kölcsönös hozzáférés javítása;
- **a kétoldalú szabályozási és nem vámjellegű akadályok lebontására:** a kölcsönösen magas minőségű célok megtartása mellett az eltérő szabályozási módszerekből adódó felesleges költségek és adminisztráció csökkentése;
- **a globális kereskedelmi rendszer megerősítését szolgáló elvek, szabályok, standardok közös kialakítására** (versenypolitika, szellemi tulajdon védelme, nyersanyag- és energiakereskedelem, állami tulajdonú vállalatok burkolt támogatása, kkv-szektor, átláthatóság, diszkriminációmentesség, hozzáférés erőforrásokhoz és infrastruktúrához) nemzetközi szabályozásában – és az új előírásokat követendő példaként akár más országok is átvehetnék.

Az előkészítő munkát követően, 2013 júliusában kezdődtek meg a tényleges TTIP-tárgyalások; a két tárgyaló fél az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság), illetve az USA Kereskedelmi Képviselőjének Hivatala voltak.⁷

---

⁴ Európai Bizottság Memo, 2013

⁵ Braun-Pikó, 2015

⁶ A Transzatlanti Gazdasági Tanácsot azért hívták életre 2007-ben, hogy elősegítse az USA és az EU közötti gazdasági együttműködést.

⁷ Az EU feladata a tagországok kereskedelempolitikájának alakítása. Az uniós tagállamok nevében az Európai Bizottság folytat tárgyalásokat. Ez azt jelenti, hogy az egyes tagállamok nem köthetnek kétoldalú kereskedelmi megállapodást nem uniós. partnerországgal. Ez a hatáskör- átruházás az uniós szerződéseken alapul (európai Bizottság, Kereskedelempolitika, 2014)

2015 júniusáig kilenc tárgyalási forduló zajlott le, s a tizedikre július közepén kerül sor Brüsszelben. A tárgyalás után nyári szünet következik, a bonyolultabb témákról viszont várhatóan csak 2015. második felében kezdődhetnek meg az egyeztetések.

III.1. Fontos kivételek

Az Európai Parlament által jóváhagyott tárgyalási irányelvek rögzítik, hogy a TTIP-egyezményben nem szerepelhetnek olyan rendelkezések, amelyek csökkentenék a jelenlegi magas szintű uniós növény-, állat- és humán-egészségügyi, munkaügyi, adat-, környezet- és fogyasztóvédelmi normákat, vagy veszélybe sodornák a tagállamok kulturális és nyelvi sokszínűségének védelmét. Az iránymutatások között szerepel olyan kitétel is, miszerint a szolgáltatáskereskedelem és a vállalkozáslétesítés liberalizációja nem terjed ki az audiovizuális szolgáltatásokra. Az Európai Bizottságnak adott tárgyalási mandátumban nincs benne az, hogy a megállapodás a génmódosított szervezetekre (GMO) vonatkozó uniós szabályokat és tagállami szabályozási jogköröket érintheti.

2015. március 20-án az Egyesült Államok és az Európai Unió főtárgyalói közös nyilatkozatban erősítették meg, hogy az egyezménnyel nem kívánják megakadályozni a nemzeti kormányokat abban, hogy:

- közszolgáltatásokat (például: oktatási, egészségügyi, szociális és közmű- szolgáltatást) nyújtsanak vagy támogassanak;
- meghatározzák a közszolgáltatások körét, és adott esetben szabadon bővítsék azt;
- kialakítsák a magán- és a közszolgáltatások általuk helyesnek vélt arányát;
- a közérdek (például: egészség, környezet, biztonság) védelme és a magas színvonalú közszolgáltatások biztosítása érdekében speciális szabályokat hozzanak.⁸

Ugyanakkor az Európai Parlament képviselői kérésekkel fordultak a Bizottság felé, hogy minél sikeresebb lehessen az együttműködés. A kiáltvány megfogalmazása óta sok pontot hivatalosan is bevettek a tárgyalások körébe, az alábbi felsorolás főleg a gyakran nem érintett kérdéseket gyűjti össze:

- Kerüljön egy védzáradék a szerződésbe, fenntartva a jogot a piacok lezárására bizonyos termékek vonatkozásában, ha az importnövekedés azzal fenyegetne, hogy komoly kárt okozna a hazai mezőgazdasági termékek piacán.
- A szerződés biztosítsa az EU földrajzi árujelzők rendszerének erős védelmét.
- A TTIP-nek el kellene törölnie az üzemyanyagok, köztük a cseppfolyósított földgáz és nyersolaj exportjára vonatkozó minden korlátozást és akadályt az EU és az USA között.
- A TTIP tárgyalásoknak meg kellene szüntetnie a jelenleg fennálló amerikai korlátozásokat a tengeri és légitársasági szolgáltatások és légitársaságok piacán, amelyek súlyosan gátolják az EU-s vállalatok piacra jutását.
- El szeretnék érni, hogy az USA ratifikálja, alkalmazza és hajtsa végre a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) nyolc alapvető egyezményét (ezekből eddig csak kettőt ratifikált).⁹

III.2. A beruházó és az állam közötti vitarendezési mechanizmus (ISDS)

A tervezett TTIP-megállapodásnak egyértelműen az ISDS a legvitatottabb pontja. A Bertelmann Alapítvány 2015 első negyedében 450 olyan cikket vizsgált a német írott sajtóban, mely a TTIP-vel foglalkozott. Megfigyelhető, hogy a cikkek döntő többsége a beruházásvédelmi egyezménnyel foglalkozott. Ezért is érdemes ezzel a témával egy külön fejezet keretében foglalkozni.

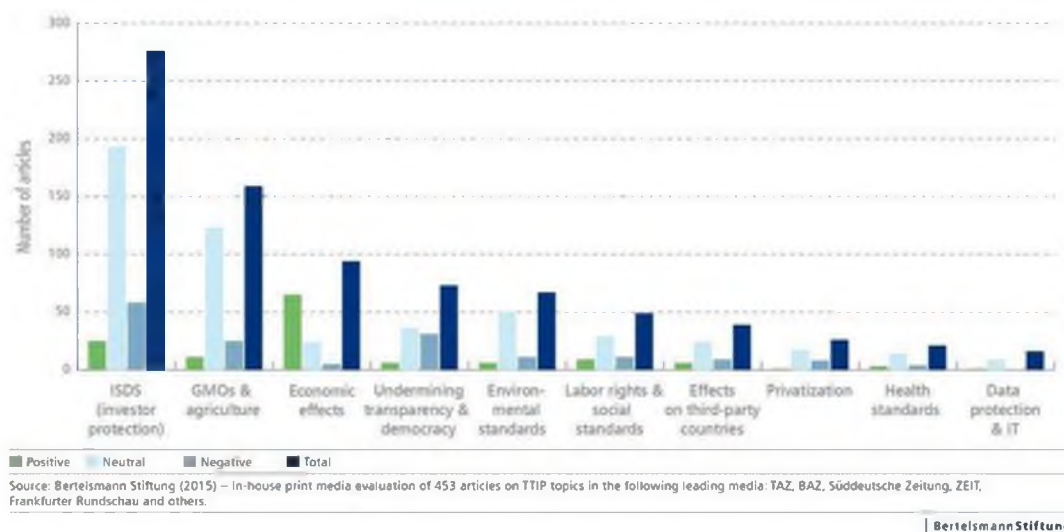
⁸ Braun-Pikó, 2015

⁹ 1.Internetes forrás

1. ábra - TTIP-vel foglalkozó cikkek Németországban

Which TTIP points are most prevalent in German print media?

January 2014 through March 2015

forrás: <http://ged-project.de/2015/04/21/ttip-media-debate-reporting/>

Míg a lisszaboni szerződés 2009. december 1-jei hatályba lépése előtt az egyes tagállamok bilaterális alapon kötöttek beruházásvédelmi megállapodásokat, azóta a külföldi közvetlen tőkebefektetésekkel kapcsolatos szabályozás az EU kizárólagos hatáskörébe tartozó közös kereskedelempolitika részévé vált.

A TTIP tárgyalási irányelvek alapján a befektetésösztönzés területén kettős célt kell megvalósítani: a legmagasabb szintű beruházásvédelem mellett a lehető legnagyobb mértékben liberalizálni kell a tőkeáramlást.

A mandátum bizonyos uniós érdekek szerinti feltételek teljesüléséhez köti, hogy a mechanizmus része legyen-e a TTIP-nek. Ilyen feltétel például:

- az Európai Unióban és az Egyesült Államokban egyenlő versenyfeltételek biztosítása a beruházók számára;
- az uniós beruházók számára a lehető legmagasabb szintű jogvédelem, jogbiztonság biztosítása Amerikában;
- a tagállamok és a harmadik országok között korábban létrejött kétoldalú beruházási megállapodások tapasztalatainak felhasználása;
- nem sérülhet az EU-nak és tagországainak az a joga, hogy saját hatáskörben olyan szabályokat hozzanak, amelyek a legitim közcélok (például: a pénzügyi rendszer stabilitása, egészségügyi, szociális, környezetvédelmi, biztonsági célok) diszkriminációmentes eléréséhez szükségesek;
- tiszteletben kell tartani az EU és tagállamai kulturális sokszínűséget támogató és védő szakpolitikáit;
- figyelembe kell venni, hogy a véglegesnek szánt megállapodás mennyire marad kiegyensúlyozott, illetve ambiciózus.

A tárgyalási irányelvek alapján a beruházásvédelem hatálya igen széles lenne: nemcsak a beruházók tág körére, hanem a megállapodás előtti beruházásokra (beleértve a szellemi tulajdonjogokat) is kiterjedne. Továbbá a központi szint alatt (például települési, tartományi, tagállami szinten) működő valamennyi hatóság gyakorlatának meg kellene felelnie a TTIP vonatkozó fejezetének. Ugyanakkor a védelem csak a fogadó állam jogszabályaival összhangban megvalósított beruházásokra vonatkozhat, vagyis nem lehet vitarendezési eljárás tárgya a piacra jutás törvényes korlátozása, illetve tilalma. (Emiatt nem lehetne választott bírósági eljárást indítani például a GMO-tilalom miatt Magyarországgal szemben, hiszen ez esetben nincs olyan belföldi beruházás, amit védeni kellene).

Az 1960-as évek óta maguk az uniós tagállamok is mintegy 1400, beruházó és állam közötti vitarendezési megállapodást kötöttek. Azonban felmerül a kérdés, hogy olyan fejlett belső jogrenddel bíró partnerek között, mint az Egyesült Államok és az Európai Unió, szükség van-e a nemzetközi jog szintjén további jogorvoslati fórumra.

Az, hogy az ISDS része legyen-e a TTIP-megállapodásnak, komoly politikai kérdés, ezért nehéz és elhúzódó tárgyalások várhatóak ebben a témában. Az Egyesült Államok úgy tekint az ISDS-re, hogy az a TTIP-nek mint szabadkereskedelmi és beruházási megállapodásnak az alapvető eleme, amely a két fejlett szerződő fél egyikének sem okozna hátrányt a másikkal szemben, sőt modellt jelent a későbbi egyezményekre nézve.

A gazdaságilag erős és jelentős multinacionális vállalatokkal rendelkező, nagy tagállamok az amerikai álláspont támogatása felé látszanak elmozdulni (véltetően az amerikai piacra jutásért cserében), míg mások inkább a nemzeti joghatóságra bíznák a beruházó és az állam közötti vita rendezését. Az európai megosztottságot tovább erősítheti, hogy egyes tagállamok már korábban beruházásvédelmi megállapodást kötöttek az Egyesült Államokkal, így az ISDS számukra jobbra a meglévő egyezmények modernizációját jelentené.

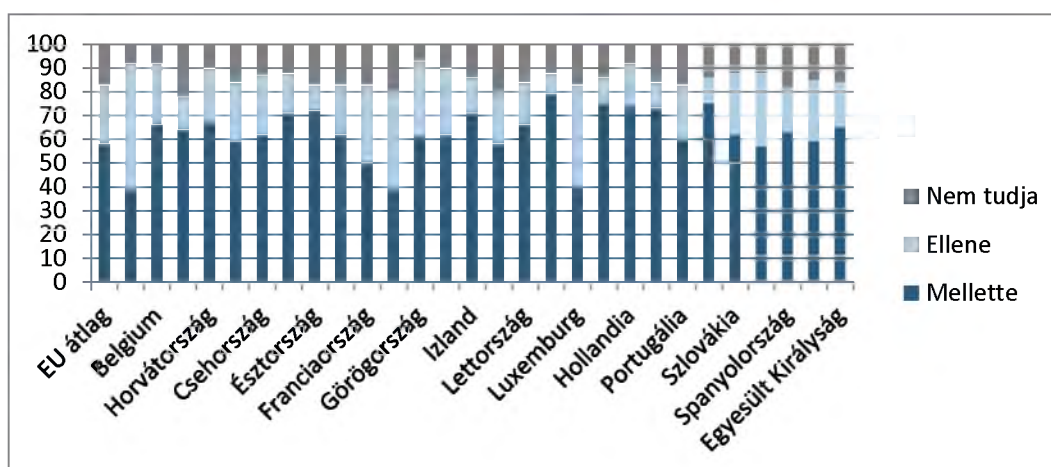
A Beruházási Viták Rendezésének Nemzetközi Központja (ICSID) adatai alapján az Európai Unióban székhellyel rendelkező beruházók jegyzik a nemzetközi választott bírósági ügyek legnagyobb részét: holland, brit, német, francia, spanyol és olasz vállalkozások kezdeményezték az összes eljárás 39%-át. Miközben csupán 29 esetben (az összes eljárás kevesebb, mint 5%-ában) pereltek Unión kívüli cégek EU-tagországot, addig uniós országokkal szemben uniós cégek már 99 eljárást kezdeményeztek (jellemzően nyugat-európai vállalatok az újonnan csatlakozott tagállamokkal szemben).

Amennyiben összevetjük az európai uniós és az amerikai cégek választott bírósági aktivitását, az látszik, hogy az előbbiek sokkal gyakrabban fordulnak ehhez a jogorvoslati fórumhoz: az EU-s cégek 2013-ban 33, 2014-ben pedig 27 eljárást indítottak, míg az USA vállalkozásai esetében ez a szám rendre 6, illetve 5 volt.¹⁰

Egy másik elemzés rámutat azonban arra is, hogy az USA által megkötött beruházásvédelmi megállapodások az eddigi példák alapján inkább az USA partnerei számára voltak hátrányosak, több pert indítottak és nyertek az amerikaiak a szerződő partnereknél, mint fordítva.¹¹

III.3. Az európai közvélemény

2. ábra - Az egyes Európai államok polgárainak véleménye a tervezett TTIP egyezménnyel kapcsolatban

forrás: <http://www.borderlex.eu/eurobarometer-whos-ttip-eu/>

¹⁰ Braun-Pikó, 2015

¹¹ Jelentés a Kormány részére 2013

Az Eurobarometer 2014. novemberi felmérése szerint az Európai Unióban átlagosan a lakosság 58 százaléka támogatja, 25 százaléka ellenzi a TTIP-t, ugyanakkor az egyes tagállamok között jelentős eltérések figyelhetőek meg. Míg Dánia, Észtország, Hollandia, Írország, Lengyelország, Litvánia, Málta és Románia lakosságának több mint 70 százaléka támogatja, addig Ausztriában (39 százalék), Németországban (39 százalék) és Luxemburgban (40 százalék) nagyon alacsony a támogatottsága. Az utóbbi három tagállamban a megállapodás ellenzőinek az aránya sorrendben 53, 41 és 43 százalék, azaz Ausztriában a lakosság abszolút többsége elutasítja a TTIP-t. A német kormánynak a TTIP gyors lezárása melletti határozott kiállása akár pozitív fordulatot is hozhat a három legelutasítottabb tagország közvéleményében.

IV. TPP és a TTIP versenye

A tárgyalások felgyorsításának hátterében több európai és tengerentúli tényező is áll. Köztudott, hogy az Egyesült Államok igencsak előrehaladott szabadkereskedelmi tárgyalásokat folytat a Csendes-óceáni Partnerségről a következő országokkal: Brunei, Chile, Új-Zéland, Szingapúr, Ausztrália, Peru, Vietnam, Malajzia, Mexikó, Kanada valamint Japán. Hivatalosan bejelentette Fülöp-szigetek, Tajvan és Dél-Korea, hogy foglalkoztatja őket az egyezményhez való csatlakozás gondolata.

Lapértésülések szerint több kérdésben is sikerült előrelépniük a feleknek, így akár 2015 közepén sikerülhet a TPP tárgyalások lezárása. Ráadásul az Egyesült Államok reálgazdasága számára a csendes-óceáni relációnak több szempontból is nagyobb súlya van, mint a transzatlanti kapcsolatoknak.

3. ábra - A TPP- és a TTIP-országok súlya az Egyesült Államok gazdaságában*

	TPP	TTIP
Áruexport	727 milliárd \$ (45%)	277 milliárd \$ (12%)
Feldolgozóipari export	638 milliárd \$ (45%)	243 milliárd \$ (17%)
Mezőgazdasági export	66 milliárd \$ (42%)	13 milliárd \$ (8%)
Szolgáltatás export**	199 milliárd \$ (29%)	206 milliárd \$ (30%)
A partnerországokban székhellyel rendelkező cégek foglalkoztatottainak létszáma az USA-ban	1,5 millió fő	3,3 millió fő

Forrás: Office of the U.S. Trade Representative, 2015, 31. old *2014-es adatok **2013-as adatok

A kínai globális gazdasági expanzió fényében a TPP-megállapodás szimbóluma lehet annak, hogy az USA milyen fontosnak tartja megújítani és elmélyíteni a gazdasági kapcsolatait Ázsiával és Dél-Amerikával. Ráadásul a TPP megkötése javíthatja az Egyesült Államok tárgyalási pozícióját az Európai Unióval szemben is.

A TPP- és a TTIP-tárgyalások idején felgyorsítását az is indokolhatja, hogy a jövő évi elnökválasztás miatt az Egyesült Államok részéről csökkenhet a politikai engedmények esélye, és 2016-ban lelassulhat maga a tárgyalási folyamat is. A szabadkereskedelmi tárgyalásoknak amerikai részről új lendületet adna, ha előrelépés történe az ún. kereskedelemösztönzési jogkör (TPA) megadásában, de a képviselőház egyelőre késlekedik ezzel. A TPA röviden azt jelenti, hogy az elnök felhatalmazást kap a kongresszustól arra, hogy úgy tárgyaljon a kereskedelmi megállapodásokról, hogy azután az amerikai törvényhozás már nem módosíthatja azok tartalmát: vagy teljes egészében elfogadja, vagy elutasítja azokat. Ez a felhatalmazás egyúttal az Egyesült Államok tárgyalópartnereinek is biztosítékot jelentene arra, hogy a már kialakult megállapodás tartalma utólag ne változzon.

Az európai politikai nyomás ellenére is igen kicsi a reális esélye annak, hogy még 2015-ben lezárulhatnak a TTIP-tárgyalások. Az optimista forgatókönyvek szerint is inkább 2016 végére készülhet el a megállapodás szövege. Ugyanakkor az Unió képviselői gyakran emlegetik, hogy már félúton járnak a tárgyalások a partnerek között. Amennyiben a TTIP tárgyalások két év után félúton járnak, akkor következtetni lehet rá, hogy legkésőbb 2017-re sikerülhet tető alá hozni a végleges megállapodást, azonban nem szabad megfeledkezni arról, hogy a vitás kérdések még csak most kerülnek majd megtárgyalásra. Brüsszel többször leszögezte, a gyorsabb megegyezés reményében még részletkérdésekben sem hajlandó engedni érdekeiből.¹²

A tárgyalások sikeres befejezését követően először a megegyezés szövegének a fordítása és jogi átvilágítása következik majd, ami önmagában is több hónapot vesz igénybe. Ezt követően az Európai Unió Tanácsában a tagállamoknak egyöntetűen támogatniuk kell a megállapodást, majd az Európai Parlament jóváhagyását kell megszerezni. A TTIP-t az amerikai kongresszusnak és a tagállami parlamenteknek is el kell fogadniuk ahhoz, hogy a megállapodás életbe léphessen.

Nagyon rossz üzenet lenne az egész világ számára, ha a világ két legnyitottabb gazdaságának nem sikerülne megállapodnia a vám- és nem vámjellegű korlátok lebontásáról illetve csökkentéséről.

V. Gazdasági hatások az EU-ra és Magyarországra

V.1. A TTIP hatása az Unióra

Az európai vállalatok évente több mint 6 milliárd eurót takaríthatnak meg a vámok lebontása révén. Az Unió amerikai cégekkel szemben alkalmazott átlagos vámkulcsa körülbelül 3,3%, ugyanez a fordított relációban 2,2%, a nagy volumenű kereskedelmi forgalom miatt összességében így is jelentős vámköltség keletkezik.

A szakértők szerint az egyezményből származó előnyök 66–80%-a a nem vám jellegű akadályok egy részének eltörléséből származhat. A szabványok – a magas minőségi elvárások megtartása melletti – közelítésének köszönhetően nem csupán az export bővíthet jelentős mértékben, de a technológiaáramlás is gördülékenyebbé válhat, valamint a verseny fokozódásával a fogyasztói elégedettség is növekedhet az euro-atlanti térségben.

4. ábra - Az egyes tanulmányok számításai alapján a TTIP hatása az EU gazdaságára

Indikátor	CEPR (2013) ¹³	CEPII(2013) ¹⁴	Ecorys(2009) ¹⁵	Bertelsmann (2013) ¹⁶	Capaldo(2014) ¹⁷
Export %-os változás	5,9	7,6	0,9	Nincs becslés	Becslés néhány országra
GDP %-os változás	0,49	0,30	0,34	Nincs becslés	Becslés néhány országra
Foglalkoztatottság (fő változás)	nem változik, illetve 1 300 000 munkahelyváltás	nem vizsgálja	nem változik	1 300 000	-583 000

Forrás: <http://www.neweconomics.org/blog/entry/does-ttip-really-make-economic-sense> gyűjtése

¹² 2. Internetes forrás

¹³ CEPR, 2013

¹⁴ CEPII, 2013

¹⁵ Ecorys, 2009

¹⁶ Bertelsmann, 2013

¹⁷ Capaldo, 2014

A leggyakrabban idézett tanulmány Francois [2013] elemzése, mely egy általános egyensúlyi modellen alapuló számítás szerint EU-s szinten 6 %-os, az USA számára pedig 8 %-os exportbővülés várható. Ehhez azonban szükség van a nem vámjellegű korlátozások eltörlésére, mert az előnyök 80 %-a ezekhez köthető. Munkaerőpiaci hatások szempontjából minimális, a munkaerő fél százalékát érintő mértékben szűnhetnek meg bizonyos munkahelyek, ez pedig átképzést igényel.¹⁸

Az egyes kutatások eltérő mértékű, ám mindenképpen jelentős – a TTIP következtében megvalósuló – külkereskedelmi forgalombővülést prognosztizálnak az EU és az USA között: 30–80 %-os intervallumban szóródnak a várt eredmények. Ugyanakkor a fenti tanulmányok – tekintettel arra, hogy még nincsen végleges megállapodás – csupán a lehetséges forgatókönyvek alapján valószínűsítik a makrogazdasági hatásokat.

A partnerek szempontjai között eltérést jelent, hogy míg az Egyesült Államok összességében – és relatív értelemben – inkább a szolgáltatásexportban, addig az Európai Unió az árukivitelben érdekelt.

A TTIP 10–12 éves időtávon 0,2–0,5 százalékos többletnövekedést eredményezhet, vagyis az eredeti pályájához képest ennyivel növelheti az uniós, illetve az amerikai GDP-t.

V.2. Magyar hatások¹⁹

Magyarország kis, nyitott, tőkeszegény gazdaságként jelentősen függ a – belső piacra, illetve a közvetlenül és közvetetten a tengerentúlra irányuló – külkereskedelemtől, valamint a külföldi közvetlen tőkebefektetések bővülésétől. Hazánk nyitottan és támogatóan viszonyul a TTIP-tárgyalásokhoz, hiszen annak általános célkitűzései összhangban állnak a kormány gazdaságpolitikai stratégiájával is.

- Alapos, a kiemelt szektorokra, ágazatokra és szakterületekre kiterjedő elemzés után arra a következtetésre jutottak, hogy valószínűsíthetően nem lesz olyan tárgyalási terület, ahol a tárgyalás reálisan várható kimenetele Magyarország számára kifejezetten hátrányos következménnyel járna.
- Biztonságpolitikai összefüggésű kérdés az energiahordozó-forgalom teljes liberalizálása. Magyarország energiaellátásának diverzifikálása szempontjából potenciálisan fontos lehet a földgázimport lehetősége az USA-ból, amely ármérséklő hatású lehet. Mivel az amerikai bioetanol előállítása olcsóbb, az Európába irányuló export növekedésére lehet számítani. Ez érzékenyen érintheti az európai (köztük a magyar) termelőket. Hazánkat az Unió átlagnál várhatóan kevésbé érinti majd a megállapodás, hiszen a 2012. évi adatok szerint teljes exportunk mindössze 2,4 %-a (a többségi magyar tulajdonú cégek exportja esetében 1,8 %-a) irányul az Egyesült Államokba, míg az EU esetében ez az arány 6 % feletti.
- A makrogazdasági modellezés eredménye óvatos optimizmusra ad okot a várható gazdasági hatásokat illetően. Az USA-val való szabad kereskedelem a bilaterális külkereskedelmi forgalom volumenét középtávon 15-20%-kal emelheti, a GDP növekedéséhez pedig 0,2 % körüli mértékben járulhat hozzá.
- A csupán vámcsökkentéssel számoló forgatókönyv esetén középtávon 6 ezer fővel, míg a szabályozási liberalizációval együtt 23-29 ezer fővel bővíthet a foglalkoztatottak száma Magyarországon. Ágazati szinten a közúti járműgyártás esetében lehet a legnagyobb növekedési többlettel számolni bármilyen TTIP forgatókönyv esetén. Ha csak a vámokat törlik el, akkor is összességében 1,4%-os ágazati bővüléssel számolhatunk, míg kisebb átfogó liberalizáció 3,8%-os, a nagyobb átfogó liberalizáció 7,9%-os nettó ágazati kibocsátás-bővülést eredményezhet Magyarországon esetében.
- Az európai elektronikai ipar meglévő versenyképességi hátrányát felerősítheti a szabadkereskedelmi egyezmény, amely Magyarországon az ágazat további zsugorodását eredményezheti.

---

¹⁸ Francois 2013,

¹⁹ Jelentés a Kormány részére, 2013

- A TTIP hatására a magyar szállítóknak az EU belső piacán az USA-beli cégek markánsabb megjelenésével kell számolniuk. Ez a hatás – figyelembe véve az EU-ba irányuló szállításaink súlyát (ami 2012-ben teljes kivitelünk 76 %-át tette ki) – jelentősebb lehet, mint a TTIP közvetlen, magyar-USA kétoldalú kereskedelmi forgalomra irányuló hatása.
- Az amerikai cégek erősödő európai megjelenése nemcsak kihívást, hanem lehetőséget is jelenthet a hazai kis- és középvállalkozásoknak, mert beszállítóként új partnerekre találhatnak az EU határain belül.
- A mezőgazdasági ágazatban a teljes liberalizáció esetében az amerikai behozatal esetleges kizorító hatása néhány termék (pl. gabonafélék, olajnövények, húsfélék, izoglükóz, csemegekukorica) jelenthet számunkra piaci kihívást Nyugat-Európában.
- A TTIP összességében pozitív, de nem nagymértékű hatással lehet a Magyarországra történő közvetlen külföldi tőkebefektetésekre.
- Mivel a TTIP várhatóan egységes beruházási keretet hoz létre minden EU-tagállam számára, ez jogalapot teremt arra, hogy a magyar cégek, vállalkozók számára is rendelkezésre álljanak az „E” vízumok ("E-1 Treaty Trader", valamint az "E-2 Treaty Investor" vízum), amelyek jelenleg kétoldalú beruházásvédelmi megállapodás hiányában nem kérelmezhetők.
- A kutatások szerint a sikerebben tőkésített amerikai bankok konszolidációs vásárlásai érinthetnek egyes legyengült európai bankokat, melyeknek Magyarországon is működhetnek leányvállalatai és fiókjai, de a jelenlegi magyar piaci helyzet következtében közvetlen magyar bankvásárlás nem várható még az itt lévő amerikai pénzintézetek részéről sem.

Felbermayr–Lehwald–Heid [2013] és Felbermayr–Jung–Larch [2013] elemzései szerint fontos összefüggése a tanulmányaiknak, hogy minél alacsonyabb jövedelmű egy tagország, annál nagyobb növekedési többletet jelent a vámlebontás. Ez valószínűleg abból következik, hogy minél kevésbé fejlett egy EU-tagállam, annál inkább eltér iparági szerkezete az USA gazdaságától, illetve annál fontosabb lenne számára a mezőgazdaság szabadkereskedelmi lehetősége.²⁰

Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a TTIP létrejötte jelentős kereskedelemelterelő hatással jár a becslés alapján mind az EU-n kívüli világpiac, mind az EU-n belüli kereskedelmi viszonyok esetében. Németországban például 30 százalékkal csökkenne az egyes euró-zóna-tagállamok részaránya a német kereskedelemben, és az EU-n kívüli afrikai és ázsiai ország esetében is 5-15%-os kereskedelmi súlycsökkenéssel kell számolni. A NAFTA-partnerek szintén pozíciót veszíthetnek az USA piacán. Ennek következtében az egyezményen kívül rekedt országok 0,5–1,5%-os GDP-növekedési lehetőséget veszítenek el a vámcsökkentési forgatókönyv esetén. Az átfogó liberalizáció megvalósulásakor jobban szóródik ez a veszteség. Az ázsiai térség országaira nem nagyon hat, ha a nem vámjellegű akadályok is megszűnnek az EU és az USA között, míg főleg a fejlettebb kimaradó országok a GDP bővülésből 4–10%-os növekedési lehetőséget veszítenének el.²¹

VI. Kritikák

Szinte természetes, hogy egy ekkora volumenű projektet gyakran illetnek a szakértők kritikával. Az elemzés keretében két kritikára hívnánk fel a figyelmet. Jeronim Capaldo, a Tuft Egyetem professzora arra mutatott rá, hogy az európai politikai elit általában 4 tanulmányra hivatkozik, melyek nagyon hasonló ökonometriai modellel szimulálták a várható hatásokat. Véleménye szerint az egyezménynek kereskedelemelterelő hatása lesz, a belső piacot felváltja a transzatlanti piac, így az egyezmény az Unió meggyengüléséhez vezethet. Capaldo és kutató csapata az ENSZ globális szakpolitika-modelljét (GPM) alkalmazta a várt hatások szimulálása céljából. A modellt alapvetően egy keynesiánus modellként tartják számon. Hangsúlyozták, hogy egy elis-

²⁰ KUTASI – REZESSY – SZIJÁRTÓ, 2014

²¹ KUTASI – REZESSY – SZIJÁRTÓ, 2014

mert modellt alkalmaznak, mely sokszor bizonyította már, hogy megbízható. Az eredményeik pedig drámai eltéréseket mutatnak az eddigi értékelésektől.

Capaldoék számításai szerint:

- Már egy évtized után megfigyelhető lenne a TTIP okozta nettó exportkiesés a „TTIP-mentes” forgatókönyvhöz viszonyítva. Az észak-európai gazdaságok szenvednék el a legnagyobb veszteséget (a GDP 2,07%-át kitevő csökkenés), őket pedig Franciaország (1,9%), Németország (1,14%), valamint az Egyesült Királyság (0,95%) követné.
- A TTIP nettó GDP-csökkenéshez vezetne. A nettó exportra vonatkozó adatokhoz hasonlóan az észak-európai gazdaságokat érintené a legnagyobb GDP-csökkenés (-0,50%), utánuk pedig Franciaország (-0,48%) és Németország (-0,29%) következne a sorban.
- A TTIP a munkajövedelmek csökkenéséhez vezetne. Franciaország lenne a legsúlyosabban érintett 5500 eurónyi jövedelem kieséssel munkavállalónként, míg az észak-európai országok 4800 EUR/munkavállaló, az Egyesült Királyság 4200 EUR/munkavállaló, Németország pedig 3400 EUR/munkavállaló kieséssel számolhatna.
- A TTIP munkahelyek megszűnéséhez vezetne. Számításaink szerint megközelítőleg 600 000 munkahely szűnne meg az Európai Unión belül. Első helyen itt is az észak-európai országok állnának -223 000 munkahellyel, őket pedig Németország (-134 000), Franciaország (-130 000) és a dél-európai országok (-90 000) követnék

A fentiekből két általános következtetést vonunk le. Először is, miként arra a legfrissebb szakirodalom rávilágít, a meglévő TTIP-elemzések nem nyújtanak megfelelő alapot jelentős kereskedelmi reformokhoz. Amikor egy elismert, de eltérő modellt alkalmazunk, az eredmények drámaian megváltoznak. Másodszor, a kereskedelmi volumen növelése nem fenntartható növekedési stratégia az EU számára. A jelenlegi megszorítások, munkanélküliségi ráta és alacsony növekedés mellett a munkajövedelmekre gyakorolt nyomás növelése további károkat okozna a gazdaság aktivitásában. Eredményeink azt sugallják, hogy az európai gazdasági növekedés újraélesztését szolgáló stratégiáknak ahhoz, hogy járhatóak legyenek, a munkajövedelmek támogatásának irányába tett erőfeszítéseken kellene alapulniuk.²²

A kritika egy másik forrása Joseph Stiglitz, a Nobel-díjas közgazdász több befolyásos kollégájával együtt azt kéri Barack Obama elnöktől, hogy ne támogassa az amerikai jogrendszer szempontjából is káros, titokban tárgyalt nemzetközi egyezményt. Stiglitz szerint Európa polgárainak is határozottan nemet kell rá mondaniuk.

„A multinacionális mamutvállalatok érdekei szerint íródnak az amerikai szabadkereskedelmi partnerségi egyezmények, amelyeket nem szabad elfogadni, mert a jogrendszer alapvető elveit sértik.” – írja a pár héttel ezelőtt megjelent elemzésében.

Stiglitz szerint ha valóban jobb tulajdonvédelemre lenne szükség, és ez a magánvita-rendezési eljárás a hatályos törvények fölött áll, akkor úgy kellene módosítani a törvényeket, hogy ne csak a jó hátszelű külföldi vállalatok, hanem az állampolgárok és a kisvállalatok érdekeit is ugyanúgy képviseljék. Példaként említette, hogy a Philip Morris dohányipari óriás beperelte Uruguay-t és Ausztráliát, amiért előírták, hogy a cigarettásdobozokon a dohányzás veszélyeire figyelmeztető képeket is elhelyezzenek.

A Columbia Egyetem professzora egyenesen úgy fogalmazott, hogy a multik még azért is pert indíthatnak, ha az adott kormány olyan intézkedést hoz, amellyel a saját lakosai életét védelmezi. Ugyanez a helyzet a környezetvédelem területén is működhet, ha egy állam a jelenleginél szigorúbb intézkedéseket fogad el például az üvegházhatás csökkentése érdekében. Stiglitz hangsúlyozta, hogy amikor Bill Clinton gazdasági tanácsadói

---

²² Capaldo, 2014

testületét vezette, bizonyos csoportok a fentihez hasonló, a környezetvédelmet gyengítő szabályozásokat próbáltak keresztülvinni, ezeket azonban akkor sikerült visszaverni.

Mint írja, „a kérdés az, megengedjük-e a gazdag nagyvállalatoknak, hogy úgynevezett kereskedelmi megállapodásokba rejtessenek olyan szabályokat, amelyek megparancsolják, hogyan éljünk a XXI. században”.²³

---

²³ 3. Internetes forrás

Források:

- Baranyi Árpád: Multilaterális Befektetési Megállapodás: alkotmány a globális gazdasági rendszer számára? , 1998, Elérhető: <http://epa.oszk.hu/00700/00721/00002/maikov.html>
- ¹ Bertelsmann(2013): Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP). Bertelsmann Stiftung. 2013. Elérhető: <http://www.bfn.org/sites/default/files/TTIP-GED%20studv%2017June%202013.pdf>
- Braun Gábor-Pikó Tibor: A transzatlanti szabadkereskedelmi tárgyalások nemzetközi háttere, Külügyi és Külgazdasági Intézet, T-2015/4, Elérhető: http://kfi.gov.hu/download/4/b3/f0000/4_KKI-tanulmany_USA-EU_TTIP_Braun-Piko_20150515.pdf
- Capaldo Jeronim,: The Trans-Atlantic Trade and Investment Partnership: European Disintegration, Unemployment and Instability, GDAE Working Paper 14-03, 2014. október, Elérhető: http://ase.tufts.edu/gdae/policy_research/ttip_simulations.html
- CEPR (2013): Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment An Economic Assessment. Centre for Economic Policy Research. 2013. március (Az Európai Bizottság megbízásából) Elérhető: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150737.pdf
- CEPII(2013): Transatlantic Trade: Whither Partnership, Which Economic Consequences? CEPII Policy Brief No 1 – September 2013. Elérhető: http://www.cepii.fr/PDF_PUB/pb/2013/pb2013-01.pdf
- Ecorys(2009: Non-Tariff Measures in EU-US Trade and Investment – An Economic Analysis. ECORYS Nederland BV. 2009. december. (Az Európai Bizottság megbízásából) Elérhető: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/december/tradoc_145613.pdf
- Eurobarometer: who's for and against TTIP in EU, Elérhető: <http://www.borderlex.eu/eurobarometer-whos-ttip-eu/>
- European Commission Memo: The EU's bilateral trade and investment agreements –where are we?, 2013. december, Elérhető: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/november/tradoc_150129.pdf
- Francois, Joseph: Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment, 2013 március, Elérhető: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150737.pdf
- Jelentés a Kormány részére: Az Európai Unió és az Egyesült Államok közötti transzatlanti kereskedelmi és beruházási megállapodás vonatkozásában nemzeti hatáskörben elvégzett hatásvizsgálatok eredményeiről, Budapest, 2013. november , Elérhető: http://issuu.com/csiakata/docs/ttip_kormanvjelentes_2013
- Kutasi Gábor – Rezessy Gergely – Szijártó Norbert: Az USA–EU kereskedelmi tárgyalások várható hatása a magyar növekedésre, 2014, Elérhető: http://real.mtak.hu/15121/1/Kutasi-Rezessy-Szijarto_K%C3%BClg.2014_7-8.pdf
- Európai Bizottság: Közérthetően az Európai Unió Szakpolitikáiról: Kereskedelempolitika, 2014 Elérhető: http://europa.eu/pool/pdf/flipbook/hu/trade_hu.pdf

Internetes forrás:

- 1. Internetes forrás TTIP: több USA piacra jutás, jobb befektető védelem, EU szabványok fenntartása Elérhető: http://www.europarl.hu/hu/hirek/2015/maius_2015/news-2015-may-21.html?isessionid=6FDE6999BCFEOC53CBADF6F9DE5ED4D4
- 2. Internetes forrás Brüsszeli viták a TTIP-ről Elérhető: http://mno.hu/magyar_nemzet_kulfold/brusszeli-vitak-a-ttip-rol-1286176
- 3. Internetes forrás Stiglitz kikelt a TTIP ellen Elérhető: http://mno.hu/magyar_nemzet_gazdasagi_hirei/stiglitz-kikelt-a-ttip-ellen-1286350